

Munich Personal RePEc Archive

Online education as a factor of expression a freedom of religion and conscience

Covaci, Mihai

Hyperion University

12 December 2016

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/121734/>
MPRA Paper No. 121734, posted 19 Aug 2024 06:50 UTC

Educația online ca factor de exprimare a libertății religioase și de conștiință

Mihai COVACI
Hyperion University of Bucharest

Abstract: Modern society assist in moving the center of gravity of the classical education from physical environment to online environment. Many studies reveal idea that a comprehensive education can be achieved by combining the physical presence of the teacher with clever use of tech devices, some adapted augmented education. Compared to physical reality, the virtual can be reborn from individual impulses and national dormant, and under the auspices of anonymity is infringing individual rights violations, personalized religious freedoms, orientation of diverse nature and expression of beliefs. Online education can be held within a sensitive vector constitute on understanding and expression of individual freedoms and can become the most favorable scene for expressions of tolerance, understanding and acceptance of various forms of freedom of religion and conscience. Along with the efforts of specialized institutions, personal awareness of new opportunities to respect freedoms in the virtual environment, become the true nobility of digital citizens.

Keywords: *education, freedom, acceptance, rights, religion*

Articolul 18 din Declarația drepturilor omului precizează că “Orice om are dreptul la libertatea gândirii, de conștiință și religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, singur sau împreună cu alții, atât în mod public, cât și privat, prin învățatură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor”. Constituția României la Art. 29 (Libertatea conștiinței) alineatul 1 stipulează “Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale”.

Ca apanaj istoric și progresiv, formele educaționale existente sunt expresia evoluțiilor tehnologice, a metodelor pedagogice precum și a permisivităților religioase, implicit de conștiință. Educația exprimată prin diverse medii, constituie o formă de promovare a libertății individuale, de recunoaștere a acesteia ca manifestă și implicită și de posibile propuneri tacite sau implicite pentru dezvoltarea, menținerea sau regândirea acesteia pentru conjuncturi neprevăzute sau apărute sub impulsul realităților aposteriorice. Nucleul libertăților religioase este fundamentat pe cele individuale și este format prin bazele educaționale societale iar formele acestor baze la rândul lor constituie garanții de promovare eficientă, de menținere a perspectivelor adaptate realității viitoare și de pregătire generațională eficientă. În fața religiosului, educația clasică, educația online sau cea mixtă, poate adopta una din cele trei abordări: “învățarea religiei, învățarea despre religie și învățarea de la religie” (Hull, 2001).

Pentru a înțelege variat și comparativ maniera în care libertățile sociale și cele religioase condiționează educația online, putem să ne gândim la exemplele cenzurilor internetului impuse de autoritățile din China, Iran (Halalgoogling), Coreea de Nord etc. Sau acele situații în care “serviciile de internet mobil au fost blocate în India și Bahrein în timpul unor proteste locale, rețelele de socializare au fost blocate în Algeria pentru a împiedica studenții să copieze la examenele naționale. Luna trecută, după producerea atentatului terorist de la aeroportul din

Istanbul accesul la site-urile de socializare a fost redus în Turcia. Potrivit grupului pentru sprijinirea drepturilor digitale Access Now, în 2015 au fost cel puțin 15 opriri ale funcționării serviciilor de internet la nivel mondial, iar de la începutul lui 2016 cel puțin 20 astfel de incidente” (Agerpres, 2016). În acest cadru, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat o rezoluție (AGNU, 2016) fundamentată pe drepturile generale ale omului care prevede printre altele că importanța consolidării confidențialității și a încrederii față de rețeaua nu doar în ceea ce privește libertatea de exprimare, viața privată și a altor drepturi ale omului, astfel încât potențialul internetului să fie un stimulent pentru dezvoltare și inovare, potențial care poate fi realizat prin cooperare strânsă între guverne, societatea civilă, sectorul privat, comunitatea tehnică și mediul academic. Confidențialitatea online este importantă pentru realizarea dreptului la libertatea de exprimare și păstrarea opiniilor fără imixțiuni precum și dreptul la libertatea de întrunire și de asociere pașnică... Documentul a fost adoptat prin consens, însă au existat state care s-au opus adoptării precum Rusia, China, Arabia Saudită, Africa de Sud și India. Decizia Națiunilor Unite vizează în special suspendarea funcționării serviciilor de internet, de vreme ce guvernele lumii au început să folosească această metodă ca un mijloc de control al cetățenilor chiar și cu prilejul unor evenimente minore (Agerpres, 2016).

Definiri și implicații

În acest cadru, educația online poate avea referințe multiple și extinderi dincolo de conceptul clasic de educație, având trimitere inclusiv la activitățile care în primă instanță pot părea ca fiind pure acțiuni de socializare imersivă. Postarea unui simplu feedback la anumite idei sau luări de poziții, poate exprima atât convingeri personalizate cât și așteptări adiacente legate de manifestările de conștiință, religioase sau spirituale, ale altora precum și propriile abordări privind sistemul de autoapărare al conștiinței.

Prezența educației religioase este deseori asociată cu libertatea religioasă, implicit a conștiinței. Existența educației și comunicării online este asociată cu libertatea de exprimare, libertate religioasă sau a rațiunii și este conexată cu o nelimitare a exprimărilor și libertăților de orice fel. Termenul de libertate acoperă o multitudine de înțelesuri subsidiare iar în mediul online libertatea negativă (în sensul restrângerii propriei libertăți datorită existenței libertăților altora (Berlin, 2002)) se poate corela cu sensuri ușor abuzive. Educația în mediul online nu poate asuma atitudinea spontană a individului, el trebuie să-și asume câteva reguli formale anticipate în mod fundamental și acceptate de toți. Aceste reguli reglementează instrumentarul general și se presupune că persoanele venite dintr-o altă cultură sau alt mediu vor subînțelege cum anume trebuie respectate, iar pentru cei deja prezenți și obișnuiți cu anumite situații, le vor utiliza adecvat și în alte contexte detaliate și aprioric.

În mediul online posibilitățile educaționale se extind. În sens primar, educația este înțeleasă ca transmitere de informații de la un emițător la un receptor. Însă formele multiple educaționale au fost demonstrate de ceva timp, și în consecință, inclusiv emițătorul poate trece printr-un intens proces de învățare sau educațional în momentul pregătirii materialului informațional sau a explicațiilor conexe în contextul în care reținem 90% din ceea ce îi învățăm pe alții.

Educația online este în continuă extensie prin dispozitivele tehnologizate existente și prin urmare este destul de complex domeniul pentru o definiție integrativă. Uzual, se suprapune cu e-learning-ul și are variate definiții: “În esență, e-learning-ul este un instrument educațional bazat pe calculator sau un dispozitiv care permite învățarea oriunde și în orice moment. Astăzi e-learning-ul este mediat în mare parte de internet, cu toate că în trecut a fost furnizat cu ajutorul unor suporturi media, cum ar fi CD-ROM.” (Epignosis LLC., 2014); “Expansiunea Internetului a adus cu sine o diversificare uimitoare a ofertei educaționale, apărând noi tipuri de cursuri, instituții și specializări. Învățământul pe Internet (Web-Based Learning – WBL) și-a propus transformarea spațiului WWW într-un veritabil «vehicul pentru instruire», diversele materiale

educaționale utilizate fiind accesibile online: instrumente software dedicate instruirii, materiale didactice, manuale electronice, legături spre alte resurse educaționale etc... Menționăm faptul că actualmente termenul e-learning a ajuns să înlocuiască practic toți termenii care desemnau o nouă manieră de integrare a mijloacelor ICT (Information and Communication Tehnology) în procesul de instruire.” (Brut, 2006).

Apariția sistemelor tehnologice mobile a revoluționat modul de viață al omenirii și tinde să revoluționeze și formele educaționale existente creând noi posibilități de exprimare a diverselor tipuri de libertăți individuale sau libertăți generate de noile realități. Pentru anul curent, se estimează că există în lume aproximativ 9,5 miliarde de dispozitive mobile, iar în anul 2018 numărul acestora va depăși 12 miliarde (Radicati S., 2014). C. Cucuș referindu-se la m-learning și la posibilitățile create prin integrarea acestuia în cadrul educațional și social estimează că “noile orientări obligă la regândirea unor componente sau principii pedagogice, la un anumit tip de abordare a conținuturilor (acestea pot fi preluate și convertite de profesor în spațiul cultural virtual), la noi modalități de pregătire a formatorilor, la noi politici educative proiectate la un moment dat în societate.” (Cucuș C., 2006). Odată ce o anumită persoană utilizează diverse medii mobile de prezență online, libertățile individuale și cele religioase sunt exprimate atât în fondul abordărilor cât și în formele acestora. Altfel, “Exteriorizarea convingerilor religioase ar fi lipsită de sens dacă aceasta nu s-ar efectua în fața altor indivizi, cât și împreună cu aceștia. Ființa umană va tinde continuu să confirme justetea convingerilor proprii, iar metoda cea mai ușoară și efectivă în acest sens este propagarea propriilor convingeri sau credințe, în comun cu alte persoane și atragerea unui număr cât mai mare de adepți” (Studiu MJRM, 2011).

În această conjunctură încărcată de prezență mobilă în mediul virtual, pot fi oamenii mai permisivi și persuasivi în cadrul online comparativ cu realitatea imediată și concretă în care își desfășoară viața de zi cu zi? Poate educația online să promoveze sau să impună anumite bariere în cadrul libertății religioase și de conștiință, sau doar o poate modela într-o manieră direcționată implicit? Care sunt formele prin care educația din mediul online poate încuraja exprimarea libertății de conștiință și a celei religioase sau o poate restricționa prin cenzură exclusivă? Sau se subînțelege că prin această formă de educație cele două tipuri de libertăți (religioasă și de conștiință) nu pot fi restricționate în nici un fel?

Perspective și delimitări

Sunt o multitudine de instituții care supraveghează felul în care libertățile individuale sunt respectate în cadrul online. Aproape fiecare portal, forum etc, are o listă de reguli legate de buna funcționare a relațiilor dezvoltate în cadrul oferit, reguli legate de exprimare personală și de respectare a libertăților celorlalți. Multe din reguli sunt nescrise sau nu pot fi surprinse în detaliu datorită neînțelegerii diverselor segmente populaționale, a necunoașterii variatelor orientări religioase, datorită prezenței multor prejudecăți personale și sociale care toate se constituie într-un bagaj personalizat și interiorizat. “Libertatea de conștiință și religie deține două perspective – cea internă care constituie, libertatea persoanei de a avea propriile convingeri referitor la natura lucrurilor care îl înconjoară, credința sau lipsa de credință în valorile diverselor confesiuni. Perspectiva externă constituie în fapt exteriorizarea celei interne. Libertatea de religie nu poate exista fără unul dintre cele două elemente, care sunt interdependente. Totuși, latura internă rămâne a fi o parte a sferei intime a persoanei, libertatea de religie se materializează anume prin exteriorizarea liberă a convingerilor, credințelor sau valorilor persoanei.” (Studiu MJRM, 2011). Provocările educației online se constituie într-un bastion de avangardă pentru contemporaneitate care poate crea noi provocări și impune noi linii de conduită. Pot fi acceptate persoane care nu sunt înțelese în manifestările sau în ritualurile religioase, comportamentale, atitudinale sau de alt fel? Se pot tolera forme de religiozitate care au fost demonstrate ca reprezentând linii de gândire eronate, manipulative sau

anacronice? Libertatea de conștiință este înțeleasă ca un simbol rațional sau ca o virtute personalizată care nu ține cont de particularitățile conștiinței individuale care poate aparține de un alt mediu sau alte circumstanțe?

“Fundamentul libertății religioase într-o societate liberă rezidă în determinarea măsurii religiozității care motivează gândurile și acțiunile și prin care se susțin dezideratele unei autorități publice responsabile.” (Viteritti, 1999).

Se poate face o diferențiere pedagogică între libertate și drepturi. În opinia profesorului Dabu, există următoarele delimitări conceptuale:

- Libertatea persoanei presupune exercitarea unei anumite puteri de către aceasta;
- Libertatea nu presupune, de regulă, obligații pozitive din partea celorlalți subiecți, persoane fizice și juridice, respectiv obligația de a face ceva corelativ libertății asociate, așa cum presupune un drept. Astfel, libertatea de a munci nu presupune obligația statului de a asigura loc de muncă;
- Libertatea presupune numai din partea statului, o obligație de apărare și de asigurare a condițiilor de exercitare nestingerită a acesteia;
- Spre deosebire de libertate, dreptul presupune obligații atât pozitive cât și negative, adică de a face, a da, a cere, a nu cere, cât și de a nu face, a nu da. În același timp, este adevărat că, și libertatea presupune obligații pozitive, dar numai pentru stat, și într-un mod limitat
- Obiectul unui drept este precizat, iar aceasta presupune concretizare, delimitare, reglementare prin lege, pe când obiectul unei libertăți este nelimitat și numai uneori exercitarea libertății este limitată de drepturile și libertățile legitime ale celorlalți, și de alte interdicții prevăzute de lege;
- Din punct de vedere al numărului comportamentelor incluse, dreptul este situat într-un interval închis, pe când libertatea este un interval deschis;
- Se poate susține că libertatea a precedat dreptul, dreptul apărând ca o limitare a libertății. Astfel, libertatea gândirii, a opiniilor și credinței, este nelimitată. De aceea, considerăm că, a vorbi de un drept al gândirii, al credinței, înseamnă o exprimare incorectă, care ar induce ideea de reglementare a gândirii, a credinței, a ceea ce gândești sau crezi, ceea ce ni se pare absurd. Considerăm, de asemenea, că este neinspirată și expresia „dreptul la libertate de gândire”, libertatea preexistând dreptului, iar dreptul, de regulă, presupunând o oarecare limitare a libertății. Avem în vedere, în acest sens, și faptul că „Oamenii se nasc liberi și egali în drepturi”;
- Sub aspectul limitării sociale, sunt considerate libertăți absolute: libertatea de gândire, libertatea de conștiință, libertatea de opinie. (Dabu V., Gușanu A.M., 2013)

În opinia altor autori, delimitările conceptuale ar fi următoarele:

- Libertatea este planul nostru interior în care existăm ca persoane cu identității diferite, cu vise, reprezentări, dorințe și manifestări proprii și subiective;
- Libertatea este o valoare absolută și unică a fiecăruia dintre noi, ea nu poate să existe în dualitate, pentru că însăși exenta ei presupune echilibru, armonie și unitate;
- Libertatea reprezintă fundamentul perfect pentru natura omului, și o putere care este limitată doar de spiritul umanismului, și de ființă care suntem.
- Libertatea este un întreg pe care omul îl caută, un întreg care ne poate împlini, un întreg a cărui origine și semnificație poate legitimă existența oricărei societăți;
- Dreptul, spre deosebire de libertate, nu este decât o parte, o parte importantă, recunosc, dar doar o parte. Pentru că nici un drept nu poate exista fără o îndatorire, fără o obligație;
- Dreptul este acea parte din dualitatea unei puteri care dăruiește, în timp ce îndatorirea este cealaltă parte care pretinde, și amândouă, că două părți opuse pot crea un consens care la rândul lui poate justifica orice putere instituțională;

- Dacă un drept poate fi acordat printr-o lege, o libertate există pur și simplu;
- Dacă un drept poate reprezenta o facultate, o libertate este însăși puterea de a fi așa cum vrei să fi;
- Dacă un drept este al fiecăruia, o libertate este a tuturor;
- Dacă un drept nu este decât o limită a unei îndatoriri, o libertate este doar limita responsabilă a fiecăruia dintre noi. (Juridice.ro, 2007)

Concluzii

Practic, formele de manifestare, de permisivitate sau de îngrădire a libertății religioase și de conștiință au fost transferate din sfera vieții reale în mediul online sau a fost realizată o imixtiune în furnizarea anumitor servicii sau accesul la acestea. Fiind mai greu de monitorizat și controlat în prima fază, mediul online a transcens rigorile impuse de prezența fizică și s-a declanșat o masivă exprimare a libertăților individuale înțelese atât sub forma drepturilor pozitive cât și a celor negative. Corespondența necesară și impusă între libertatea religioasă și libertatea academică este inevitabilă “În calitate de bastioane de gândire critică, a cercetărilor de ultimă oră și a libertății academice, universitățile joacă un rol esențial în dezvoltarea socială. Pentru zorii secolului 21, acest lucru este deosebit de important mai ales pentru procesul de construire a societăților cunoașterii în care știința acționează ca motor al creșterii economice, dezvoltării culturale și a schimbărilor sociale” (Knight, 2006).

Pregătirea abordărilor pentru tratarea libertăților personale în mediul online se poate face din familie sau din școli. “O educație despre religii – una care să fie neutră și deschisă la diversitatea religiilor și a altor convingeri, indiferent dacă acestea sunt tratate ca un subiect separat sau ca unul integrat în disciplinele existente – ar trebui să fie acceptată ca un domeniu de învățare și o disciplină de sine stătătoare, cu un conținut bine definit și metode de predare adaptate în mod corespunzător. Având în vedere abordările non-confesionale, neutre și pluraliste, care ar trebui să o susțină, predarea despre religii trebuie să fie furnizate pentru toți elevii/studenții, indiferent de convingerile lor religioase sau filozofice.” (Pépin, 2009)

Scopurile supreme și nobile ale oricărui tip de educație trebuie să sintetizate astfel “...promovarea coeziunii sociale prin combaterea ignoranței, dezvoltarea înțelegerii și toleranță pentru diferență.” (Jackson, 2009)

Bibliografie

Agerpres. (2016, 07 04). *agerpres.ro*. Preluat pe 07 26, 2016, de pe <http://www.agerpres.ro/sci-tech/2016/07/04/onu-condamna-printr-o-rezolutie-blocarea-accesului-la-internet-drept-o-incalcare-a-drepturilor-omului-17-02-28>.

AGNU. (2016, 07 27). Preluat pe 07 29, 2016, de pe https://www.article19.org/data/files/Internet_Statement_Adopted.pdf

Berlin, I. (2002). *Liberty: Incorporating Four Essays on Liberty*. (H. Hardy, Ed.) Oxford University Press.

Brut, M. (2006). *Instrumente pentru e-learning. Ghidul informatic al profesorului modern*. Iași: Polirom.

Cucoș C. (2006). *Informatizarea în educație*. Iași: Polirom.

Dabu V., Gușanu A.M. (2013). Drept și libertate. Inconsecvențe legislative. Importanța diferențierii între drept și libertate. *Juridica. Acta Universitatis George Bacovia*, 2(2), 10.

- Epignosis LLC. (2014). *E-Learning Concepts, Trends, Applications*. San Francisco: Epignosis LLC.
- Hull, J. (2001). The contribution of religious education to religious freedom: A global perspective. *International Consultative Conference on School Education in Relation with Freedom of Religion and Belief, Tolerance, and Non-Discrimination, Religious Education in Schools: Ideas and Experiences from around the World*, pp. 4-11. Madrid.
- Jackson, R. (2009). Is Diversity Changing Religious Education? Religion, Diversity and Education in Today's Europe. (The University of Warwick, Ed.) 22.
- Juridice.ro*. (2007, 07 02). Preluat pe 07 25, 2016, de pe Diferența dintre libertate și drept: <http://www.juridice.ro/28803/diferenta-dintre-libertate-si-drept.html>
- Knight, J. (2006). *Higher education crossing borders: A guide to the implications of the general agreement on trade in services (GATS) for cross-border education*. Commonwealth of Learning, UNESCO.
- Pépin, L. (2009). *Teaching about Religions in European School Systems: Policy issues and trends*. London: NEF Initiative on Religion and Democracy in Europe.
- Radicati S. (2014). *Mobile Statistics Report, 2014-2018*. Palo Alto, CA, USA: The Radicati Group, INC. A technology market research firm.
- Studiu MJRM. (2011). *Studiu „libertatea de conștiință, gândire și religie – actualitate și perspective de reglementare”*. (M. J. Moldova, Ed.) Preluat pe 07 25, 2016, de pe <http://www.justice.gov.md/index.php?l=ro>:
<http://www.justice.gov.md/file/Directia%20organizatii%20necomerciale%20/Studiul%20Libertatea%20de%20con%20C5%9Ftiin%20C5%A3%C4%83,%20g%C3%AEndire%20C5%9Fi%20religie%20-%20actualitate%20C5%9Fi%20perspective%20de%20reglementare.doc>
- Viteritti, J. P. (1999). *Choosing Equality: School Choice, the Constitution, and Civil Society* (1st ed.). Washington: Brookings Institution Press.